

Received-Makale Geliş Tarihi 19.02.2024
Published-Yayınlanma Tarihi 31.05.2024
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 11(107), 945-952

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.11404238

Tamer Temel

<https://orcid.org/0009-0005-4585-6915>

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/ TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/0547yzj13>

Prof. Dr. Koray Sazlı

<https://orcid.org/0000-0002-1429-1094>

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/ TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/0547yzj13>

Gelenekten Geleceğe Charlie Parker¹

From Tradition to Future Charlie Parker

ÖZET

Charlie Parker, caz müziğinin başlangıcından günümüze kadar olan evriminde en önemli değişim noktalarından biri olan bebop akımının en önemli müzisyenlerinden biri olarak tarihsel açıdan çok önemli bir yere sahiptir. Caz müziğinin Amerikan sanat müziği olarak anılmasına en büyük katkının bebop sayesinde gerçekleşmesi bu türün önemini ifade etmektedir. Parker zamanının müziğini özümsemiş aynı zamanda dünyada o tarihlerde üretilen klasik müzik dünyasındaki yeni üretilere de yabancı kalmamış bir caz müzisyenidir. Bu çalışma Charlie Parker ve bebop müzisyenlerinin caz müziğine olan katkıları ve getirdikleri değişimler üzerine odaklanmış, kendilerinden önceki dönemde icra edilen caz müziği geleneğine yaptıkları katkılar incelenmiştir.

Caz müziği tarihinde swing dönemi olarak adlandırılan dönem, zamanının popüler müziği haline gelmiş ve eğlence sektörünün önemli parçalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'na denk gelen 1940'lı yılların başlarında gelişen ve olgunlaşan bebop akımı siyahi müzisyenlerin bu gelişime bir itirazı şeklinde gelişmiş ve caz müziğinde köklü değişimlerin yapıldığı bir sanat formu haline gelmiştir. Charlie Parker bebop müziğinin doğmasına öncülük eden müzisyenlerin başında gelmekte ve kendisinden sonra gelen müzisyenleri derinden etkilemiş, etkilemeye devam etmektedir. Bu çalışma Parker'ın kendisinden önceki müzik geleneği ile ilişkisi ve katkıları incelenmiş ayrıca Parker'ın müziğini besleyen hususlar üzerinde durulmuştur. Çalışmadaki bulgular, nitel araştırma yöntemi kullanılarak, betimleme yolu ile aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Charlie Parker, Bebop, Caz, Saksafon.

ABSTRACT

Charlie Parker holds a significant historical position as one of the most important musicians of the bebop movement, which is a pivotal point in the evolution of jazz music from its inception to the present day. The transformation of jazz music into an American art form owes much to bebop, highlighting the genre's importance. Parker, having absorbed the music of his time, was also familiar with the classical music innovations of the era, making him a versatile jazz musician. This study focuses on the contributions and changes brought by Charlie Parker and bebop musicians to jazz music, examining their impact on the jazz traditions of the preceding period.

The swing era, a period known in jazz music history, became the popular music of its time and emerged as a significant part of the entertainment industry. The bebop movement, which developed and matured in the early 1940s coinciding with World War II, emerged as a form of protest by black musicians against the prevailing norms, leading to radical changes in jazz music. Charlie Parker stands at the forefront of musicians who pioneered bebop, deeply influencing subsequent generations of musicians. This study explores Parker's relationship with the musical traditions preceding him and his contributions, focusing on the factors that nourished his music. The findings of this study, conducted using qualitative research methods, are presented descriptively.

Keywords: Charlie Parker, Bebop, Jazz, Saxophone.

¹ Bu çalışma Charlie Parker üzerine yapılan yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşmuştur.

1. GİRİŞ

1.1. Bebop Akımının Doğuşu

Bird veya Yarıbird takma adı ile de bilinen Charlie Parker, zamanının popüler müziği olan caz müziğinde köklü değişiklikler yapan Bebop akımının en önemli, öncü müzisyeni olarak tarihe geçmiş, kendinden sonraki bütün caz müzisyenlerini etkileyen müzisyenlerden biri olmuştur.

Caz tarihinde devrimsel nitelikte tanımlanabilecek Bebop akımının önemini belki de en iyi anlatan özelliklerden biri modern cazın başlangıcı kabul edilmesidir.

Tüm zamanların en ünlü caz müzisyenlerinden Miles Davis, Farah Jasmine'in kitabında aktardığı röportajında "caz tarihini dört kelime ile anlatabilirsiniz, Louis Armstrong, Charlie Parker" (Griffin, & Washington, 2008) diyerek Charlie Parker'ın önemini dile getirmenin yanında aynı zamanda onun gelenekten nasıl beslenip neleri değiştirdiğini de belirtmiştir. Davis'in cümlesindeki Armstrong, geleneği, Parker ise köklü değişimi vurgulamaktadır.

Sanatı ve hayatı hakkında bir çok kitap yazılmış olan Parker ile ilgili önemli kaynaklardan biri olan Charles Haddix'in Bird: The Life and Music of Charlie Parker kitabından edindiğimiz bilgilere göre:

"Charlie Parker, 1920'de Kansas City'de doğmuştur. Sanatçı, 1930'lu ve 40'lu yıllarda caz müziği açısından merkez sayılabilecek şehirlerden biri olan Kansas City'de, çok genç yaşlarında yoğun bir çalışma temposu ile tekniğini geliştirmiş ve yine genç yaşlarda caz orkestralarında yer almaya başlamış, dolayısıyla zamanının swing müziğini kaynağından öğrenme fırsatını yakalamıştır. 1939 yılında New York'a taşınan Parker, aynı yıl Bebop stiline yaratılmasında en önemli isimlerden biri olan Dizzy Gillespie ile tanışma fırsatı yakalamıştır. 40'lı yılların başlarında çoğunlukla Minton's Playhouse isimli klüpte geç saatlerde düzenlenen Jam session² gecelerinde bir araya gelen genç müzisyenler, bu buluşmalar sayesinde birlikte bir dil oluşturma üzerinde çalışma imkanı bulmuşlardır. Bu session' lar zaman içinde her nesilden müzisyen için popüler olmuş ve rekabetçi bir hava yaratması sayesinde yeni nesil müzisyenler için BeBop'un laboratuvarı haline gelmiştir. Bebop'un gelişmesinde Parker ve Gillespie'nin yanı sıra, Bud Powell, Thelonious Monk, Kenny Clarke, Roy Haynes, Max Roach, Curley Russell gibi müzisyenler de bu oluşumun içinde yer almıştır." (Haddix, 2013).

Frank Tirro'nun Jazz: A History adlı kitabında da belirttiği gibi, bu yeni dönemde ortaya çıkan Bebop stiline orkestranın genellikle 4 ya da 5 müzisyenden oluştuğunu görmekteyiz. "2. Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik sıkıntıları da göz önünde bulundurunca, büyük orkestraların iş bulmasının zorlaşması da bu süreçte rol oynamıştır." (Tirro, 1993).

Caz tarihi boyunca ortaya bir çok stil dönemleri çıkmıştır. Bu stillerin en önemlilerinden biri olan Bebop bu genç müzisyenlerin çalışmaları sayesinde gerçekleşmiştir.

Bebop akımı 1940'lı yılların başlarında ortaya çıksa da ticari olarak stüdyoda kaydedilmesi 1945 yılına kadar gerçekleşmemiştir. 40'ların ilk yıllarında New York 52. Cadde'deki caz klüplerinde sahne alan genç müzisyenlerin gece geç saatlerde yaptıkları jam session'lar bu yeni müziğin şekillenmesinde önemli bir yer tutuyor olmasına rağmen, dinleyiciye ulaşması ancak 1945 yılında olabilmış, bunun sebebi ise Amerika Müzisyenler Sendikası'nın kayıt yasağı olmuştur.

"1 Ağustos 1942'de Amerikan Müzisyenler Sendikası, üyelerinin ticari radyo programlarında ve müzik box'larda³ kullanılacak herhangi bir kayıt yapmasını yasaklar. Yasak, müzisyenleri kayıt altına almak için, daha iyi ücret elde etme ve radyo istasyonlarını, restoranları ve gece kulüplerini plak çalmak yerine sendikalı müzisyenleri çalıştırmaya zorlama girişimi olmuştur. Bu yasaklama pek çok tartışmaya neden olmuş ve ABD Kongresi'nin, Adalet Bakanlığı'nın ve Yüksek Mahkeme'nin dikkatini çekmiştir. 1944 yılında sendika bireysel şirketlerle sözleşmeler müzakere ederken, müzisyenler de kayıt yapmaya yavaş yavaş geri dönmüşlerdir." (Tirro, 1993).

1.2. Yöntem

Bu makalede bebop akımının kendisinden önceki caz müziği geleneğine getirdiği yenilikler Charlie Parker eserleri özelinde, armonik açıdan incelenmiş ve getirdiği yenilikler incelenmiştir. Ayrıca Parker ve Bebop akımının daha sonraki dönemlere etkisi ve caz doğaçlama diline getirdikleri yenilikler vurgulanmıştır. Charlie Parker'ın müzikal dehası ve kaynaklarına değinilmiştir.

² Jam Session: müzisyenlerin bir araya gelerek çalması

³ Music box: ticari işletmelerde bozuk para atılarak istenilen parçaların çaldırılabilirdiği müzik kutusu

2. BEBOP AKIMININ GETİRDİĞİ DEĞİŞİMLER

2.1. Charlie Parker Ve Bebop Akımının Caz Müziğine Getirdiği Armonik Yenilikler

Parker'ın tarzı ve yeni müziğinin gideceği yönün ilk sinyallerine 1942 tarihli Cherokee kaydında rastlamaktayız.

Swing döneminde, 1938 yılında yayınlanan popüler bir parça olan Cherokee üzerine çaldığı solo ile Parker'ın, kromatik yaklaşımları, Bebop'da sıkça kullanılan tritone-substitution⁴ uygulamalarını bu erken tarihlerde kullanmaya başladığı görmekteyiz. Aynı zamanda sadece çeken ve tonik ilişkisinin bulunduğu akor ilerleyişlerine, alt çeken'in de sıkça eklendiğini ve armonik zenginliğin arttırılmaya çalışıldığını da Bebop'un ilk yıllarından itibaren gözlemlemekteyiz. Örneğin aşağıdaki örnekte görüldüğü şekilde Parker sadece Dominant 7'li akor yerine, bu akordan önce alt çeken bölgesinde yer alan 2. derece akoru ile desteklemiş ve armonik yürüyüşü zenginleştirmiştir. Notadaki I've got Rhythm parçasının B bölümünde yer alan Dominant Akorları, Parker, bestesi Moose the Mooche parçasında 2. Derece akorlarıyla zenginleştirmiştir.

I'VE GOT RHYTHM
GEORGE GERSHWIN

224 bpm
Moose The Mooche
C. Parker

Şekil 1. G.Gershwin, I've got Rhythm Parçasının Notası

Şekil 2. C.Parker, Moose the Mooche Parçasının Notası

Be-bop stilinde parçaları armonik açıdan incelediğimizde aslında bu parçaların daha eski parçaların akor yürüyüşlerinin üzerine yeni melodiler yazılması sonucu ortaya çıktığını görmekteyiz. Yani armonik açıdan büyük bir değişiklik olmamasına rağmen, köklü değişiklik olarak tempoların çok hızlandığını ve melodilerin çok daha karmaşık olduğunu, dinleyicilerin takibini zorlaştıran bir hale geldiğini gözlemlemekteyiz. Örneğin How High The Moon parçasının akor yürüyüşünün aynısı alınarak Parker'ın yazdığı yeni melodi ile ortaya çıkan Ornithology parçasını aşağıdaki şekilde görmekteyiz. Sade bir melodik hattı olan How High the Moon, Parker ile 8'lik notalardan oluşan ve hızlı çalınan bir Bebop parçasına dönüşmüştür.

⁴ Tritone Substitution: Gerçerli olan dominant akor yerine orijinal akorun artmış 4'lü ya da eksik 5'li derecesindeki dominant akorun kullanılması

Şekil 3. M.Lewis, How High The Moon parçasının notası

Şekil 4. C.Parker, Ornithology parçasının notası

Akor yürüyüşünü aynı şekilde koruyarak melodide hızlanma yönteminin dışında, Parker bazı parçalarında armonik yürüyüşü hızlandırma yöntemini de sıklıkla kullanmıştır. Thomas Owens'in detaylı şekilde belirttiği gibi, armonik yürüyüşün hızlanması yöntemi sayesinde ve hızlı tempolarda çalınması nedeniyle bebop stilineki parçalar, "eski stiller ile kıyaslandığında daha karmaşık ve doğaçlama çalınması çok daha zor bir yapıya dönüşmüştür." (Owens, 1974).

Örneğin "There Will Never Be Another you parçasında tonik akoru ile başlayıp 4. Derece akoruna 8 ölçü sonra varılan bir akor yürüyüşü olmasına rağmen Parker Confirmation parçasında hem tempoyu hızlandırmış, melodik hattı çok daha yoğun kullanmış hem de armonik yürüyüş iki katı hızlanarak aynı yürüyüş 4 ölçüye sığdırılmıştır.

Şekil 5. H.Warren, There Will Never Be Another You parçasının notası

confirmation Charlie Parker

The image shows the musical notation for Charlie Parker's 'Confirmation'. It consists of four staves of music. The first staff is labeled 'A' and the second 'B'. The music is in 4/4 time and features a complex harmonic structure with various chords and melodic lines. The chords listed above the staves are: F, Em7b9, A7, Dm, G7, Cm, F7, Bb7, Am7, D7, G7, Gm7b9, C7, F, Em7b9, A7, Dm, G7, Cm, F7, Bb7, D7, D7, Gm7, C7, F.

Şekil 6. C.Parker, Confirmation parçasının notası

Zaman zaman 300 bpm'den yüksek tempolara varan ve armonik yürüyüşün çok yoğun kullanıldığı bu parçalarda doğaçlama yapabilmek zamanının çok ötesinde de bir teknik yeterlilik de gerektirmiştir. Bu icraları dinlediğimizde, enstrüman teknik kapasitesi açısından, müzisyenlerin kendi enstrümanlarında kendilerinden önceki kuşaklara göre çok daha büyük bir sıçrama yaptıklarını duymaktayız. Örnek olarak Şekil 22. deki icra için teknik açıdan yüksek donanım aceliteye gerek duyulmaktadır. Bu yüksek teknik kapasitenin getireceği en büyük handikaplardan biri olarak enstrümanın sonorite kalitesinden ödün verilmesi müzisyenlerin karşısına çıkan önemli zorluklardan biridir. Ancak Parker'ın kayıtlarını dinlediğimizde, yüksek hızlarda ve acelite gerektiren pasajlarda ton kalitesinde bir azalma olmadığını gözlemleyebilmekteyiz.

Ballade

By Charlie Parker

The image shows the musical notation for Charlie Parker's 'Ballade'. It consists of five staves of music. The music is in 4/4 time and features a complex harmonic structure with various chords and melodic lines. The chords listed above the staves are: C-, F7, Bb-, Eb-, Eb-, G7, G-, D7+9, G-, C7+9, F, D7, D7+9, AT+9.

Şekil 7. C.Parker, Ballade parçasında Parker solosunun notası

Bebop stili içerisinde Charlie Parker'ın özel bir yeri ve önemi olduğu özellikle belirtilir. Parker'ın diğer bebop müzisyenleri içerisinde özel olmasını sağlayan en önemli faktörlerden biri teknik donanımının çok yüksek olmasının yanında her çaldığı müzikte blues öğelerini sıkça ve ustalıkla kullanışındır. Zamanına göre ilerici bir müzik kurmalarına rağmen bebop müzisyenlerinin siyahi köklerine ne kadar bağlı ve bu gelenekleri ileriye taşıma adına çok çaba harcadıklarını blues nosyonu sayesinde görmekteyiz.

Parker'ın müziğinde de blues önemli bir yer tutar. Kendisinden sonra gelen hemen hemen bütün caz müzisyenlerinin başucu kitabı (neredeyse kutsal kitap) saydığı Omnibook'dan⁵ da anlaşılacağı gibi çok

⁵ Omnibook, Charlie Parker'ın parçalarını melodi ve doğaçlama transcriptlerinin yazılı olduğu kitap (Hal Leonard).

sayıda blues parçası üretmiş ve icra etmiştir. Ayrıca diğer çaldığı her müzikte de hep bluesy bir yaklaşımı korumuştur. Ayrıca Blues formuna getirdiği yeni yaklaşımlar ve armonik hareketlilik zamanla Parker blues olarak anılan bir akor ilerleyişi kavramının oluşmasına sebep olmuştur.

Örneğin “Blues for Alice” parçasındaki akor ilerleyişi geleneksel blues formuna göre çok daha kompleks bir yapıdadır. Geleneksel formda ilk 4 ölçüde sadece tonik akoru kullanılırken “blues for Alice” parçasında ilk 4 ölçüde 7 akor bulunmaktadır. 1. Dereceden 4. Derece akoruna direkt olarak gitmek yerine birbirine çözülen 2 ve 5. Derece akorları ile armonik yapıyı güçlendirmiş aynı zamanda parçanın devamında da inici kromatik akor geçişleri ile parça da bu komplike yapıyı sürdürmüştür. Bu parçaların doğaçlama kısımları dinlendiğinde, Parker’ın bu karmaşık akor yürüyüşündeki doğaçlamalarını da ne kadar rahatlıkla üretebildiğini gözlemlenebilmektedir.

Şekil 8. C.Parker, Blues For Alice parçasının notası

2.2. Bebop Akımının Caz Müziğinde Yarattığı Ontolojik Değişiklik

Günümüzde birçok caz müzisyeninin çalışmalarında hatta performanslarında kullandığı “lick” kavramının çoğunlukla, bebop’un yaratıcılarının sevilen cümlelerinden oluşması günümüzde bile hala Charlie Parker ve arkadaşlarının yarattığı dilin konuşulduğunu bize anlatmaktadır.

“Lick çalma” günümüzde caz eğitim endüstrisinin yoğunlukla kullandığı bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lick” terimini Robert Witmer New Grove Müzik Sözlüğünde “caz, blues veya pop müzik ortamında doğaçlama bir solo sırasında kullanılan herhangi bir kısa tanınabilir motif, melodik parça veya cümle” olarak tanımlar.

“Lick çalma” çalınan parçanın akorları üzerine doğaçlama çalarken daha önceki icracıların çaldıkları motif ya da cümleleri kullanarak doğaçlama çalma yöntemi olarak tarif edilmektedir. Akor yürüyüşleri üzerine daha önceki ustaların çaldıkları cümlelerden yararlanma, doğal olarak yüksek bir teknik yeterlilik de gerektirmektedir. Bebop döneminden itibaren Charlie Parker ve diğer müzisyenlerin teknik kapasitelerini göz önüne aldığımızda onlardan yararlanan doğaçlama anlayışı da benzer bir yeterlilik ve yoğun çalışma talep etmektedir. Parker’dan çokça etkilenmiş olan daha sonraki saksafoncuları incelediğimizde bu teknik meselesi daha net ortaya çıkmaktadır. Örneğin Sonny Stitt, Cannonball Adderley, Phil Woods, günümüzden Kenny Garrett, Chris Potter, Vincent Haring gibi isimlerin çalışmalarında Parker etkisi bariz bir şekilde hissedilmektedir. Bu müzisyenlerin teknik becerileri de enstrümanlarında en yüksek noktalardan sayılmaktadır.

Bu motiflerin ya da cümlelerin içinde en çok kullanılan kaynağın Parker olduğunu belirtmek için tarihçi Chuck Haddix, Parker’ın “müziğin gidişatını değiştirdiğini” ve bebop ve post bebop dönemlerindeki herkesin ondan etkilendiğini, “birçoğunun bariz intihal olduğunu söylemektedir.” (Haddix, 2013).

Kendisinden sonraki müziği çokça etkilemesine rağmen Parker ve Bebop müzisyenleri kendilerinden önceki müzisyenlerden büyük farklılıklar göstermektedir. Charlie Parker’ın özellikle swing döneminin en önemli saksafoncularından biri olan Lester Young’dan çokça etkilenmiştir ancak kendisinden önceki birikimi ileri bir aşamaya taşımıştır.

Chuck Haddix’in (2013) de vurguladığı gibi Charlie Parker ile beraber bebop ekolü, caz müziğinde hem icra hem de dinleyiciden talep ettiği dikkat anlamında kökten değişiklikler yapmışlardır.

Bebop akımı ile gerçekleşen, Caz müziğindeki bu önemli değişimin ne kadar büyük olduğunu anlamak için, çağının en ünlü hatta bazı kritiklerce tüm zamanların en yıldız caz müzisyeni kabul edilen Louis Armstrong'un genç caz müzisyenleri (bebop'un öncüleri) hakkında 1948 yılında Downbeat dergisine verdiği röportajda söylediklerine bakabiliriz.

“Bu genç kediler (müzisyenler) şimdi önce para kazanmak istiyorlar ve müziği umursamıyorlar. Ve kötü niyet dolu oldukları için herkesi dışlamak istiyorlar. Tek istedikleri sizi rezil etmek ve daha önce çaldığımızdan farklı olması koşuluyla her türlü yolu denemek. Bu yüzden hiçbir anlam ifade etmeyen tuhaf akorlar alırsınız ve ilk başta insanlar sadece yeni olduğu için merak ederler, ama yakında ondan sıkılırlar çünkü bunun gerçekten iyi olmadığını, hatırlanacak bir melodi olmadığını ve dans edilecek bir ritmi olmadığını fark ederler” (Downbeat dergisi, 1948)

Eric Lott Bebop's Politics of Style kitabında bebop akımı için “müzisyenlerin müziği” tanımlamasını yaparken bu önemli değişimi dans merkezli popüler caz müziğinden, dans edilmesi mümkün olmayan tempolarda çalınan ve dikkatli dinlemeyi talep eden müzik olarak tanımlar. Ayrıca melodilerde bolca senkop kullanılmasına, armonik değişikliklerin daha komplike hale getirilmesine de vurgu yapar. “Caz müziği artık dinleyici ve eğlence merkezli olmaktan çıkıp müzisyenlerin kendini ifade etme aracı olarak icra ettikleri bir sanat anlayışı haline gelmiştir.” (Lott, 1988).

Bu değişimi Mark C. Gridley başka bir açıdan şöyle tarif etmektedir:

“Bebop'un gelişimi cazın statüsü Amerikan popüler müziğinden çok klasik oda müziğine benzemeye başladı. Performansının son derece karmaşık beceriler gerektirmesi ve yalnızca göreceli elit kesim tarafından takdir edilmesi anlamında bir sanat müziği haline geldi.” (Gridley, 1997).

Frank Tirro ise “eğlence” müziğinden “sanat” müziğine geçişi Jazz: A History kitabında değişimi şöyle dile getirmiştir: “... Bu bölünmenin ortaya çıkmasının en önemli nedeni, bebop müzisyeninin cazın kalitesini faydacı dans müziği seviyesinden oda sanatı formuna yükseltmeye çalışmasıydı. Aynı zamanda cazcının statüsünü şovmenlikten sanatçılığa yükseltmeye çalışıyordu...” (Tirro, 1993).

Bu açıklamalardan bebop'un niçin modern caz'ın başlangıcı kabul edildiğini anlayabilmekteyiz. Caz müziğinin Amerikan siyahi halkına ait etnik bir müzikten eğlence dünyasının popüler müziğine dönüşmesine tepki olarak, bir sanat anlayışına dolayısıyla da siyahi insanların kendini ifade etme aracına evrilmesine büyük bir katkı olarak Bebop akımı tarihteki yerini almıştır.

2.3. Charlie Parker İmajı Ve Parker'ın İç Dünyası

Caz tarihinde en önemli müzisyenlerinden olan Charlie Parker hayatı, yaptıkları anlatılırken vurgulanan yönler genellikle magazin boyutta kalmış ve asıl katkıları zaman zaman gölgede kalmıştır. Uyuşturucu bağımlılığı, dağınık bir hayat tarzı elbette gerçeklere dayanmaktadır ancak Parker'ı neredeyse sadece bu yönleri ile anlatmak sanatsal anlamda yaptıklarının ve kendi iç dünyasının doğru aktarılmasını geri plana itmektedir. Ayrıca dönemin özellikle siyahi Amerikalılar ve müzisyenler için zorlu yaşam koşullarını ve bu travmaları da bakış açısının dışarısına çıkarmaktadır.

Ünlü oyuncu ve yönetmen Clint Eastwood'un Parker'ın hayatını anlattığı 1988 tarihli “Bird” filminde bile çok yetenekli ama kötü alışkanlıkları olan, “zavallı” bir müzisyen portresi çizmektedir. Dönemin koşulları, Parker'ın yaptığı devrimsel değişiklikler, belki de bu yüzden uğradıkları haksızlıklar ve entellektüel dünyası yansıtılmak yerine magazin taraflara eğilerek Parker ve yaşadığı dönem hakkında sağlıklı bir fikir edinmememize sebep olmuştur.

İlk bakışta kötü alışkanlıkları ve psikolojik açıdan zorluklar yaşayan bir profil görmemize rağmen Parker'ın zamanının ruhunu yansıtmaya çalışan, yaşadığı dönemin sanatını yakından takip eden bir entellektüel olarak da çaba gösteren bir müzisyen olduğunu unutmamak gerekir.

Caz gitaristi Jimmy Raney, Parker ile olan anılarından bahsederken, Parker'ın müzik eğitimi olmamasına rağmen Bartok'un, hatta Schönberg'in müziğini çok sevdiğinden bahseder. Buradan Parker'ın zamanın klasik müziğine kulaklarının ne kadar açık olduğunu, yenilikleri takip etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bir çok defa Stravinsky'nin müziğini çok sevdiğini dile getirir.

Carl Woideck tarafından yayınlanan Charlie Parker röportajlarında klasik müziği yakından takip ettiğini yine vurgular. Kendisi de alto saksafoncu Paul Desmond'un yaptığı röportajda Parker “Avrupa'ya gitmek ve New York'da tanıştığı Fransız besteci Edgar Varese ile müzik çalışmak” (Woideck, 2018) istediğinden bahseder.

Klasik orkestralar ile de kayıtlar yapan Charlie Parker bu sayede Bebop akımından hemen sonra ortaya çıkan “third stream” akımının da ortaya çıkmasına fikrîsel anlamda öncü olmuştur. Kendisi de caz standartlarını yaylı bir orkestra ile seslendirmekten öte, iki müziği birleştirme amaçlı çalışmak istediğini ifade etmiştir.

Maalesef çok genç yaşta iken 1955 yılında ölen Parker, müzikte daha da ileri gitme şansını yaşayamadı ama günümüzde caz’ın geldiği durumu ve gelişmeleri göz önüne aldığımızda, bu gelişime en büyük katkıyı kendisinin yaptığını ve kendinden sonraki nesiller büyük bir miras bıraktığını görmekteyiz.

Kendinden önceki müzik anlayışını iyice özümsemiş, bu müzikte devrimsel nitelikte değişimler yapmış ve caz müziğinin bir sanat formu haline gelmesini sağlayan en önemli müzisyenlerden biri olmuştur.

3. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

1940’lı yılların başlarına kadar olan süreçte popüler müzik konumunda olan dolayısıyla eğlence sektörünün önemli bir parçası haline gelen caz müziği Bebop sayesinde geçirdiği değişikliklerle daha çok sanat güdüsüyle üretilen, müzisyenlerin (sanatçıların) kendilerini ve yaşadıkları dünyayı ifade etme aracına dönüşmesi yolunda önemli bir değişime uğramıştır. Armonik dil aynı kalsa da melodi üretme anlayışı kökten değişmiş, dinleyicilerin rahatça öğreneceği, tekrar edebileceği melodiler yerini çok daha karmaşık, öğrenmesi zor melodiler haline gelmiştir. Ritmik açıdan da tempolar çok hızlanmış böylece de dans edilmesi neredeyse imkansız bir müzik gelişmiştir.

Bebop stiline en önemli ve öncü temsilcilerinden biri Charlie Parker’dır. Üstün enstrüman becerisi ve gelenek bilgisi ile kendinden sonraki nesilleri de en derinden etkileyen müzisyenlerden biri olmuştur. Birçok müzisyene göre caz müziğinde hala Charlie Parker ve arkadaşlarının dili konuşulmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, Parker, caz müziği eğitiminde hem bestecilik hem de doğaçlama açısından en önemli kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir. Sololarının ve bestelerinin olduğu Charlie Parker Omnibook, bir çok eğitimci ve müzisyen açısından etkin olarak kullanılan kaynak, en çok başvurulan kitaplardan biri olarak değerlendirilmektedir.

İlgili bölümlerde de belirtildiği gibi Charlie Parker ve Bebop akımı getirdiği armonik ve teknik yenilikler aracılığı ile caz müziğinde ontolojik bir değişikliğe de yol açmış, bu yönü ile caz müziği evriminde en büyük katkılardan birini sağlamıştır. Getirilen değişiklikleri anlamak, bu müzik türünün geçirdiği aşamaları anlama ve icra etmede önemli bir fayda sağlayacaktır. Zaman zaman ekonomik ve politik etkiler sebebiyle farklı yorum ve iddialara yönelebilen caz eğitim endüstrisinden edinilen bilgilerin test edilmesi, üretilen müziğin öncüllerinin ve ardıllarının derinden incelenmesi sayesinde gerçekleşecektir.

KAYNAKÇA

- Griffin, F. & Washington, S. (2008) *Clawing at the Limits of Cool: Miles Davis, John Coltrane, and the Greatest Jazz Collaboration Ever*. Thomas Dunne Books. ISBN 9780312327859.
- Owens, T. (1974) *Charlie Parker: Techniques of Improvisation 2 vols.* [Ph.D. dissertation], University of California-Los Angeles
- Haddix, C. (2013) *Bird: The Life and Music of Charlie Parker*. University of Illinois Press
- Lott, E. (1988) *Double V, Double-Time: Bebop's Politics of Style*. Johns Hopkins University,
- Gridley, M. C. (1997) *Jazz Styles: History and Analysis*. Prentice Hall
- Tirro, F. (1993) *Jazz: A History*, W. W. Norton and Company, Inc.
- Woideck, C. (1998). *The Charlie Parker Companion: Six Decades of Commentary*. Schirmer Books.
- <https://brianjump.net/2017/09/08/the-bebop-destruction-how-charlie-parker-dizzy-gillespie-and-bud-powell-savagely-beat-jazz-into-a-stupor/>